

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Valtiovarainministeriö kannattaa työryhmän ehdotusta uudeksi julkisuuslaiksi ja esittää tarkistustarpeita otettavaksi huomioon hallituksen esityksen valmistelussa.

Avoimuus julkisten varojen käytössä ja julkisia tehtäviä hoidettaessa ylläpitää ja lisää viranomaisten luotettavuutta ja ministeriö pitää tätä tärkeänä. Julkisten tehtävien hoitaminen tulee olla järjestetty niin, että ulkopuolinen voi riittävästi ja oikein perusteiden arvioida toiminnan lainmukaisuutta, perusoikeuksien toteutumista sekä julkisten varojen tehokasta käyttöä.

Ministeriö pitää tärkeänä myös mietintöön sisältyviä ehdotuksia julkisuuslain säännösten ja laissa säädettyjen menettelytapojen selkeyttämisestä; täsmällisemmät säännökset edesauttavat osaltaan lain soveltamiskäytännön yhdenmukaistamista. Nykyinen hajanainen soveltamiskäytäntö heikentää julkisuusperiaatteen ja perusoikeuksen toteutumista. Säännösten selkeyttämisestä huolimatta olisi edelleen huolehdittava hyvin myös viranomaisten koulutuksesta, ohjauksesta ja hyvien käytäntöjen säännönmukaista jakamista kaikkien käyttöön. Tämän työn olisi oltava oikeusministeriöstä johdettua viranomaisten ja eri alojen yhteistyötä. Ilman näitä toimia tulkintakäytännöt todennäköisesti muodostuvat jatkossakin epäyhtenäisiksi.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Valtiovarainministeriö toteaa, että lain soveltamisalan tulisi olla mahdollisimman selkeä ja tarkkarajainen. Jatkovalmistelussa on vielä tarkemmin selvitettävä julkisen hallintotehtävän hoitamiseen perustuvan soveltamisalan laajentamisen vaikutuksia. Julkisuuslain soveltaminen julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan edellyttää myös sitä, että viranomaisen ulkopuoliselle taholle annetut julkiset hallintotehtävät ovat selkeitä ja tarkkarajaisia. Vaikutusten

arvioinnissa olisi käytävä läpi julkiset hallintotehtävät, näitä koskeva sääntely ja arvioitava julkisuuslain soveltamisen vaikutusta tehtävää hoitavan tahon toiminnassa. Lain onnistunut täytäntöönpano tulisi lisäksi varmistaa riittävällä siirtymäajalla; nyt ehdotettua 12 kuukauden siirtymäaikaa lain voimaantulosta voidaan pitää lyhyehkönä.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Yleiset huomiot

Valtiovarainministeriö pitää tarpeellisena täsmentää soveltamisalan laajentamista koskevan ehdotuksen vaikutusten arviointia. Asiassa tulisi myös yksityiskohtaisemmin käydä läpi tavoitteet, joita soveltamisalan muutoksella tavoitellaan sekä arvioida täsmällisemmin sitä, saadaanko ehdotetulla soveltamisalan muutoksella aikaan tavoiteltuja vaikutuksia. Lisäksi tulisi pyrkiä selvittämään mahdollisia tilanteita, joissa sinänsä soveltamisalaan tarkoitettu toimija voisi jäädä soveltamisalan ulkopuolelle esimerkiksi tahattomien tai tarkoituksellisten omistus- tai sopimusjärjestelyiden seurauksena.

Suhde tiedonhallintalakiin

Valtiovarainministeriö tuo esiin, että jatkovalmistelussa on julkisuusperiaatteen toteutumisen turvaamisen vuoksi arvioitava myös julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) soveltamisalaa ja yhdenmukaistettava se ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan kanssa. Soveltamisalan laajentamisen seurauksena julkisuuslain soveltamisalaan jatkossa kuuluvat toimijat tulee tarvittavilta osin säätää kuuluvaksi myös tiedonhallintalain soveltamisalaan. Jatkovalmistelussa on arvioitava, miltä osin tiedonhallintalain säännökset koskisivat näitä yksityisiä toimijoita, ja muutokset tulee tehdä samassa yhteydessä julkisuuslain muutoksen kanssa. Tässä yhteydessä on selvitettävä myös tiedonhallintalaissa säädetyn turvaluokitellun aineiston lainmukaisen käsittelyn edellytykset kyseisissä toimijoissa. Samassa yhteydessä on tehtävä myös teknisluonteiset muutokset tiedonhallintalain viittauksiin julkisuuslakiin.

Huomiot soveltamisalaa koskevasta säätämiskäytännöstä

Jatkovalmistelussa tulisi vielä käsitellä vaihtoehtoisia säätämiskäytännöksiä ehdotukselle, jonka mukaan soveltamisalan rajaaminen perustuisi ”muuhun kuin kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaan taloudelliseen toimintaan” (5.1 § 2 kohta). Vaihtoehtoisten ratkaisujen arvioinnissa tulisi myös laajemmin avata ehdotuksen tavoitetta ja tarkoitusta; miksi julkisuuslakia sovellettaisiin vain joihinkin yhtiön toimintoihin ja muihin ei. Ministeriön näkemyksen mukaan julkisuuslain soveltajan (esimerkiksi kunnan sekä hyvinvointialueen määräysvallassa olevat yhtiöt) kannalta ehdotettu säännös osoittautuu todennäköisesti vaikeaselkoiseksi ja soveltaminen epäyhtenäiseksi.

Ehdotuksessa käytetty käsite on peräisin EU:n kilpailuoikeudellisesta kilpailuneutraliteettia ja valtiontukia koskevasta sääntelystä, ja on siten lähtökohdiltaan tarkoitettu nyt käsillä olevasta lainsäädännöstä poikkeavaan sääntelyyn. Viime kädessä käsitteen tulkintaa määrittää Euroopan unionin tuomioistuin oikeuskäytännössään, jolloin esimerkiksi suomalaisen hallintotuomioistuimen tulisi julkisuuslain soveltamista tai asiakirjan julkisuutta koskevissa ratkaisuissaan ensin ratkaista

onko käsillä EU:n lainsäädännön tarkoittama taloudellinen toiminta. Taloudellisen toiminnan käsillä olo ei yksiselitteistä: tulkintavaikeudet ovat jo nykyisin tulleet ilmi muun lainsäädännön soveltamisessa kuten mietinnössäkkin on todettu esimerkiksi kirjanpidon eriyttämisvelvollisuuden kohdalla. Valtiovarainministeriö tuo myös esiin, että kyseisen kirjanpidon eriyttämisvelvollisuutta koskevan kilpailulain 30 d §:ssä käytetyn termin suhde esimerkiksi kuntalain (410/2015) 15 luvun sääntelyyn ei ole aivan selkeä ja riskinä voi olla tietyn toiminnan erilainen tulkinta yhtäältä kilpailulain, toisaalta kuntalain ja kolmantena EU-valtiontukisääntöjen näkökulmasta.

Ehdotettu säännös laajentaisi julkisuuslain soveltamisalan koskemaan julkisyhteisön määräysvallassa olevia yhtiöitä, jotka toimivat niin kutsutusti hallinnon jatkeena. Valtiovarainministeriö katsoo, että julkisuuslain soveltumisen tulisi olla selkeää ja tarkkarajaista myös niissä tilanteissa, joissa osakeyhtiön toiminta käsittää sekä kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa toimintaa että muuta toimintaa. Ehdotettu säännös edellyttäisi, että yhtiössä eroteltaisiin hallinnossa ja esimerkiksi hallitustyöskentelyssä nämä toiminnat ja niihin liittyvä päätöksenteko sekä asiakirjat toisistaan. Käytännön soveltamistilanteiden hahmottamiseksi hallituksen esityksen perusteluihin tulisi kirjata esimerkkejä säännöksen soveltamisesta. Lisäksi perusteluissa tulisi avata, mitkä tällaisten toimijoiden nimenomaiset asiakirjat ja tiedot on tarkoitettu kuuluvan julkisuuslain soveltamisalaan ja mitkä ei. Julkisuuslain soveltaminen tarkoittaisi, että yhtiöissä käsiteltäisiin jatkossa tietopyyntöjä, tehtäisiin niitä koskevia päätöksiä ja osallistuttaisiin mahdollisten hallintovalitusten käsittelyyn. Ilman laajempaa lainsäätäjän ohjeistusta asia jää täysin ratkaistavaksi yhtiöissä, joiden toiminta ei ole viranomaistoimintaa ja jotka eivät ole hallinnon yleislakeja toiminnassaan aiemmin soveltaneet.

Jatkovalmistelussa tulisi selvittää, mitä asioiden erottelu käytännössä tarkoittaisi yhtiöiden toiminnan järjestämisen ja tästä seuraavien kustannusten sekä lisääntyneen hallinnollisen taakan kannalta sekä onko ehdotettu ratkaisu kokonaisuuden ja tavoitellun päämäärän kannalta paras mahdollinen. Julkisuuslain soveltamisella voi lisäksi olla haitallisia kilpailuneutraaliteettivaikutuksia suhteessa sellaisiin samoilla markkinoilla toimiviin yhtiöihin, joihin ei julkisuuslakia sovellettaisi. Jatkovalmistelussa asiaa tulisi vielä selvittää myös tältä kannalta.

Valtiovarainministeriö katsoo, että soveltamisalan laajentamisessa olisi tarkoituksenmukaista edetä vaiheittain esimerkiksi alkaen julkisesta hallintotehtävästä. Julkisen hallintotehtävän osalta saatujen kokemusten pohjalta voitaisiin jälkiarvioinnin perusteella arvioida soveltamisalan laajentamisen tarvetta muihin julkisomisteisiin yhtiöihin sekä erilaisia säätämismvaihtoehtoja. Valtiovarainministeriö tuo myös esiin, että julkisuusperiaatteen toteutumista voidaan edistää muillakin keinoilla. Esimerkiksi kunnat voivat konserniohjeissaan ja viestinnässään huomioida määräysvallassaan olevan yhtiön toiminnasta tiedottamisen, lisäksi yhtiöiden asiakirjoja tulee julkisiksi (salassa pidettäviä tietoja koskevien poikkeuksin), kun niitä annetaan kunnalle.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Valtiovarainministeriö katsoo, että ministeriön omistajaohjauksessa olevat yhtiöt Fingrid Oyj ja Gasgrid Finland Oy tulee jättää julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle yhtiöiden hoitamien kriittiseen infrastruktuuriin liittyvien tehtävien osalta. Vastaavasti lain soveltamisalan ulkopuolelle tulee rajata myös muut kriittiseen infrastruktuuriin liittyviä tehtäviä hoitavat yhtiöt. Yhtiöt ovat osa yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa määriteltyä kriittistä infrastruktuuria, jota koskevien asioiden

turvaaminen on välttämätöntä taata ilman tulkinnallisuutta. Kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen liittyy erittäin merkittäviä yhteiskunnallisia intressejä, minkä vuoksi valtiovarainministeriö ei pidä riittävänä julkisuuslain salassapitosäännösten kautta tapahtuvaa rajaamista erityisesti tässä tilanteessa, jossa mietintö ei sisällä salassapitosäännösten läpikäyntiä. Salassapitosäännösten läpikäynnin tai muun erityissääntelyn säätämisen yhteydessä on myöhemmin mahdollista korjata lain soveltamisalaa myös näiden yhtiöiden osalta.

Valtiovarainministeriö tuo myös esiin, että edellä mainitut yhtiöt ovat luonteeltaan erilaisia suhteessa tavanomaisiin valtion omistuksessa oleviin yhtiöihin. Soveltamisalan laajentamisen tavoitteet tulevat näiden yhtiöiden näkökulmasta huomioiduksi jo nykyisellään yhtiöitä koskevassa muussa lainsäädännössä ja käytännöissä. Fingrid Oyj harjoittaa toimintaansa sähkömarkkinalain (588/2013) mukaisena toimijana, jolla on laissa säädetty tehtävä toimia kantaverkonhaltijan järjestelmävastaavana. Yhtiön toiminta on tältä osin ehdotuksessa tarkoitetun julkisen hallintotehtävän piirissä. Yhtiön muu toiminta on hyvin tarkoin säänneltyä ja yhtiö toimii kilpailulain tarkoittamalla tavalla määräävässä markkina-asemassa sähkömarkkinalain mukaisena toimijana. Yhtiö toimii osana sähkömarkkinoita ja yhtiön toimintaa valvoo Energiavirasto. Yhtiön vaihtovelkakirjat on listattu pörssissä.

Ministeriön käsityksen mukaan asiassa on syytä ottaa huomioon, mitä perustuslakivaliokunta on lausunut kannanottonaan pörssin toiminnasta arvopaperimarkkinoita koskevan lainsäädännön hallituksen esityksen yhteydessä (PeVL 17/2012 vp). Muun muassa läpinäkyvyyteen ja markkinatoimijoiden oikeusturvaan liittyviä vähimmäisvaatimuksia säännellään jo nykyisellään. Näin ollen julkisuutta koskevat kysymykset toteutuvat jo olemassa olevan sääntelyn kautta tavalla, joka on myös sovitettu yhteen yhtiön roolissa osana markkinakokonaisuutta. Valtiovarainministeriö tuo lisäksi esiin, että soveltamisalan laajentamisen perusteena olevia tavoitteita voidaan osin toteuttaa myös omistajaohjauksen keinoin. Vastaavat seikat toteutuvat myös Gasgrid Finland Oy:n osalta.

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaatione näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

4 § 1 momentti 6 kohta

Ehdotuksen mukaan viranomaisia olisivat itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset ja muut itsenäiset julkisoikeudelliset toimielimet. Ehdotuksen perusteluiden (s. 104) mukaan ”Määritelmän kattavuuden vuoksi itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten rinnalla kohdassa mainittaisiin muut itsenäiset julkisoikeudelliset toimielimet. Esimerkiksi kunnallinen työmarkkinalaitos on nykyään julkisoikeudellinen yhteisö Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT. Määritelmä kattaisi siis myös muut julkisoikeudelliset yhteisöt kuin laitoksiksi organisoidut yhteisöt.”

Valtiovarainministeriö katsoo, että perusteluissa tulisi vielä tarkentaa, mitä tarkoitetaan itsenäisellä julkisoikeudellisella toimielimellä ja listata tällaiset toimijat. Perusteluissa tulisi täsmentää,

tarkoitetaanko viittauksella kaikkiin julkisoikeudellisiin yhteisöihin kaikkia julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä kuten yhdistyksiä, säätiöitä tai rahastoja. Jatkovalmistelussa tulisi lisäksi arvioida 6 kohdan mukaisten toimielinten suhde ehdotetun 4 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisiin toimielimiin. Valtiovarainministeriö ehdottaa myös harkittavaksi 7 kohdan uudelleenmuotoilua tai jakamista kahteen kohtaan (lailla tai asetuksella asetettu ja toisaalta lakiin perustuvalla päätöksellä asetettu).

Valtiovarainministeriö tuo tässä yhteydessä esiin myös Sitran aseman. Muut budjettitalouden ulkopuoliset rahastot kuvataan esityksessä 4 §:n 1 kohdan säännöskohtaisissa perusteluissa. Julkisuuslain (621/1999) säätämisen yhteydessä silloisesta Sitra-laista (717/1990) kumottiin salassapitosäännös ajatuksella, että julkisuuslaki koskisi Sitraakin. Myöhemmin Eduskunnan oikeusasiamies (EOAK/2808/2021) on todennut, että asiaa pitäisi selkeyttää julkisuuslaissa. Selkeytys on tehty perustuslakivaliokunnan linjausten mukaisesti 1.1.2019 voimaan tullessa Sitra-lain 19 §:ssä (28.12.2018/1366), jonka mukaan ”Rahaston toimintaan sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja sähköisestä asiointinissa viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003) säädetään.”

Sitraan sovelletaan nykyisin julkisuuslakia Sitra-lain 19 §:n perusteella. Se seikka, että julkisuuslain soveltaminen Sitraan perustuu julkisuuslain sijaan erityislain säännökseen, on merkitystä sellaisten säädösten soveltamisessa, joiden soveltamisala määritellään julkisuuslain soveltamisalan kautta. Valtiovarainministeriö katsoo, että perusteluissa tulisi vielä tarkentaa Sitran asema.

6 § 4 momentin 2 ja 5 kohta

Pykälän 4 momentin eri alakohdissa säädetään tarkemmin siitä, miltä osin kyse ei ole viranomaisen asiakirjasta eli miltä osin julkisuusperiaate ei koske asiakirjassa tarkoitettuja tietoja. Valtiovarainministeriö toteaa yleisenä huomionaan, että kyse voi olla verrattain suurta asiamäärää koskevista menettelytavoista ja säännösehdoitukseen sisältyvät kriteerit voivat muodostaa epäselviä tulkintatilanteita.

Momentin 2 kohdassa säädetään julkisuuden ulkopuolelle muistiinpanot ja muut luonnokset, joita ei ole sellaisenaan tarkoitettu asiaa koskevan päätöksenteon tai muun asian käsittelyn perusteeksi. Perusteluiden mukaan (mietintö, s. 122): ”Toisin sanoen lain tarkoittamia viranomaisen asiakirjoja eivät olisi omaan tai sisäiseen käsittelyyn tarkoitettut asiakirjat, jotka eivät sellaisenaan olisi valmiita vaan niiden tarkoitus on tukea työskentelyä ja valmistelua.”

Valtiovarainministeriö käsityksen mukaan perusteluiden viittaus asiakirjojen valmiusasteeseen aiheuttaa sekaannusta suhteessa 12 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädettyyn tiedonsaantioikeuden alkamisen ajankohtaan, joka liittyy päätöksenteon perusteeksi tarkoitettuihin asiakirjoihin. Asiakirjojen, joita ei ole tarkoitettukaan päätöksenteon perusteeksi, valmiusasteella ei ministeriön käsityksen mukaan ole merkitystä arvioitaessa niiden asemaa viranomaisen julkisina asiakirjoina.

Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi valtiovarainministeriö ehdottaa säännöksen ja perusteluiden tarkentamista siten, että lisätään sana ”sellaisenaan” 2 -kohdan sanamuotoon ja perustelut tarkennetaan seuraavasti: ”...asiakirjat, joiden tarkoitus on tukea jotka eivät sellaisenaan olisi valmiita vaan niiden ...”.

Momentin 5 kohta koskee viranomaisissa työskentelevien sekä viranomaisten ja niiden lukuun toimivien yksityisten ja yhteisöjen välisiä neuvotteluja, yhteydenpitoa ja muuta niihin verrattavaa viranomaisten sisäistä työskentelyä varten laadittuja asiakirjoja, jos asiakirjan sisältämät tiedot eivät

ole merkityksellisiä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 21 §:n 1 momentin 2-5 kohdissa tarkoitettujen perusteiden kannalta.

Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotus voi tuoda viranomaisen asiakirjan määritelmän piiriin sellaisia viraston toiminnan järjestämiseen liittyviä hallinnon asiakirjoja sekä viranomaisten sisäistä yhteydenpitoa, joka nykyisin on perustellusti jätetty julkisuuden ulkopuolelle. Näitä saattaisivat olla esimerkiksi työajanseurantatiedot. Ehdotettu säännös voisi rajoittaa viranomaisissa työskentelevien yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa. Perustelujen mukaan tämä ei kuitenkaan ole ollut muutoksen tarkoitus, jolloin ehdotettua lakitekstiä tulisi täsmentää niin, että se vastaisi taustalla olevaa tahtotilaa.

6 § 4 momentin 4 kohta

Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi valtiovarainministeriö ehdottaa tarkennettavaksi pykälän 4 momentin 4 kohdan muotoilua. Ehdotetun muotoilun voisi tulkita niin, ettei esimerkiksi asiakirja, jonka asianajaja on laatinut yksityiseen lukuun suoritettavaa tehtävää varten ja toimittanut viranomaiselle, olisi viranomaisen asiakirja. Säännöksessä voisi passiivin sijaan käyttää aktiivimuotoa kuten ”asiakirjaa, jonka yksityinen on antanut viranomaiselle viranomaisen yksityisen lukuun suorittamaa tehtävää varten tai jonka viranomainen on laatinut yksityisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten”.

2 luku

-

3 luku

-

4 luku

15 §

Valtiovarainministeriö pitää hyvänä, että ehdotusta 15 §:n säännökseksi tiedon pyytamisestä julkisia henkilötietoja sisältävästä viranomaisen asiakirjasta sekä muutoksen taustaa on seikkaperäisesti selvitetty mietinnössä (mm. mietintö s. 153-163 sekä kappaleessa 10.3. ”Henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen yhteensovittaminen” sivuilla 250 – 268, jossa erityisesti 15 §:ään liittyen kappale 10.3.5. sekä riskeistä sivulla 255 kirjoitettu). Valtiovarainministeriö katsoo, että soveltamiskäytännön yhtenäisyyden vuoksi muutoksen tausta tulisi jatkovalmistelussa vielä viedä käytännön soveltamistilanteiden tasolle ja selventää, miten käytännön on ajateltu muuttuvan. Ministeriö viittaa tältä osin esimerkiksi nykyiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun perustuvaan käytäntöön, jonka mukaan viraston henkilöstön palkkatietoja ei luovuteta ns. massana. Ministeriö katsoo, että sääntelyn muuttuessa perusteluissa on tärkeää kuvata riittävän täsmällisesti tilanteet, 1) joihin liittyy erityisiä riskejä ottaen huomioon tietojen luonne, määrä ja niiden merkitys yksityiselämän suojan kannalta, tai 2) joissa voisi syntyä perusteltu epäily siitä, että annettuja tietoja on tarkoitus käsitellä ilman tietosuojasääntelyn mukaista laillista perustetta.

18 §

Valtiovarainministeriö katsoo, että säännöksen perusteluissa tulisi käsitellä myös tilanne, jossa tietopyynnön johdosta pyytäjälle tehtyyn selvennyspyyntöön ei saada vastausta tai jos vastauksen saaminen viipyy. Perusteluihin tulisi kirjata näkyviin viranomaiselle mahdolliset toimenpiteet näissä tilanteissa.

5 luku

-

6 luku

-

7 luku

-

8 luku

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

Julkisuuslaissa tulee säätää hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuudesta

Valtiovarainministeriö pitää hyvin tärkeänä, että jatkovalmistelussa julkisuuslakiin esitetään otettavaksi säännökset hallitusneuvotteluihin liittyvistä asiakirjoista. Asiaan liittyvä merkittävä yhteiskunnallinen intressi huomioon ottaen asian vaatimat säännösmuutokset tulee sisällyttää käsillä olevaan hallituksen esitykseen, jotta säännöksiä voitaisiin soveltaa jo seuraavien hallitusneuvotteluiden yhteydessä.

Nykyisin hallitusneuvotteluista tai -ohjelmasta ei ole nimenomaisesti säännelty muutoin kuin perustuslaissa. Julkisuuslakiin tulisi ottaa nimenomaiset hallitusneuvotteluja koskevat säännökset viranomaisten hallitusneuvottelijoille toimittamien aineistojen julkisuudesta ja julkiseksi tulosta. Säännöstä laadittaessa tulisi arvioida ja sovittaa yhteen neuvottelujen käytännön toteuttaminen ja julkisuusperiaatteen näkökulmat. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan hallitusneuvottelijoille annetut asiakirjat tulevat julkiseksi viimeistään siinä vaiheessa, kun ohjelma annetaan tiedonantona eduskunnalle. Tämä tulkinta on viime hallitusneuvottelujen aikana usean tahon toimesta kyseenalaistettu. Koska hallitusneuvotteluilla on kiinteä yhteys kansanvaltaan ja viranomaisten tuottamien aineistojen tulee olla oikea-aikaisesti julkisuuden piirissä, ansaitsee asia selkeytystä lainsäätäjän toimesta. Selkeällä lainsäädännöllä varmistetaan se, että neuvotteluissa voidaan tukeutua viranomaisten virkavastuulla tuottamiin aineistoihin. Tällä varmistetaan myös se, että kaikki virkavastuulla laadittava aineisto on neuvottelijoiden käytettävissä ja toisaalta se, että koko aineisto on neuvottelujen päätyttyä julkista.

Neuvotteluvaiheen aikana syntyy tilanteita, jossa julkisuuslain yleissääntely voi vaikuttaa hallitusneuvottelijoiden käyttämiin tiedonhankintatapoihin. Sääntelyllä voi olla vaikutusta siihen, mitä kysymyksiä hallitusneuvottelijat missäkin vaiheessa ja muodossa viranomaiselle hallitusneuvotteluprosessin aikana esittävät. Sääntelyllä voi olla vaikutusta ääritilanteessa myös siihen, että neuvottelurauhan takaamiseksi tietyssä kysymyksessä hallitusneuvottelijat tukeutuvat

muuhun kuin viranomaisten tietoon asian jäädessä tällöin täysin julkisuuslain sääntelyn ulkopuolelle. Julkisuuslaki voi siis monesta syystä vaikuttaa neuvotteluissa käytettävissä olevan tiedon laatuun ja oikeellisuuteen sekä julkisuusperiaatteen toteutumiseen ja täten aiheuttaa merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Valtiovarainministeriö pitää hyvin tärkeänä, että asiaan saadaan lainsäätämisen yhteydessä selkeä eduskunnan kannanotto, jossa otetaan huomioon sekä julkisuusperiaatteen asianmukainen toteutuminen että yhteiskunnallisesti erittäin merkittävän prosessin neuvottelurauha.

Julkisia hankintoja koskevan taustatiedon korjaus

Ehdotuksen sivulla s. 45 on julkisten hankintojen volyymin jakautumista koskeva asiavirhe. Kunnat eivät vastaa 70 % julkisista hankinnoista kuten mietinnössä todetaan. Tämä luku on tullut esiin kuulemistilaisuuksissa. Luvussa on ilmeisesti mukana myös hyvinvointialueiden osuus, eikä se siten kuvaa kuntien osuutta todenmukaisesti. Tällä hetkellä julkisista hankinnoista kunnat vastaavat n 30 %:n osuudella, hyvinvointialueet n 30 %:n osuudella ja valtio samoin n 30 % osuudella.

Rajamäki Anu
Valtiovarainministeriö